

Primærnæringenes betydning for norsk økonomi

Nøkkeltall – fiskeri, hav- og jordbruk

Nr 3. April 2004

Forfatter: Harriet Rudd

Kategori: Næring

Mange sier det er viktig for eksporten av oppdrettsfisk til EU, og dermed norsk økonomi, at Norge går inn i EU. Nedenfor følger en del tall som viser primærnæringenes betydning for sysselsetting og verdiskaping i Norge.

Fiskeri, hav- og jordbruk er våre viktigste distriktsnæringer. Felles for dem alle er at de produserer mat i vann og på land. Rundt halvparten av alle kaloriene vi får i oss i løpet av en dag, stammer fra norsk jordbruk. Rundt to prosent kommer fra fiskeri og havbruk. Den andre halvparten av kaloriinntaket stammer fra mat vi importerer.

SYSSELSETTING I PRIMÆRNÆRINGENE

Av primærnæringene er det jordbruk som sysselsetter flest og skaper størst verdimessige ringvirkninger for norsk industri (se tabell 1-3). Både fiskeri og havbruk skaffer Norge betydelige eksportinntekter, men havbruksnæringen skaper forholdsvis få arbeidsplasser. Samtidig er det fiskeriene som skaper desidert flest arbeidsplasser.

Tabell 1
Antall sysselsatte/årsverk i primærnæringene (2001)

Næring	Heltid	Deltid
Jordbruk	72 600 årsverk fordelt på 64 600 bruk	
Fiskeri	13 700	5 267
Oppdrett	2 631	
Klekkeri, etc	1 042	

Kilder: SSB fiskeristatistikk og oppdrettstatistikk og budsjettmemda for jordbruket

Tabell 2
Fordeling av fiskere, jord- og havbrukere på fylke.

(Jordbruk er antall bruk i fylket ganget med 1,15, som er snittet av årsverk per bruk.)

Fylke	Fiskeri (2000)	Jordbruk(2002) Årsverk	Oppdrett	Klekkeri/ Settefisk
Nordland	4 775	3 968	435	135
Troms	3 530	2 070	230	64
Finnmark	2 167	667	190	16
Totalt	10 472	6 645	855	215

VERDISKAPNING OG FOREDLING

Primærnæringene er hovedgrunnlaget for foredlingsindustrien som utgjør en vesentlig del av norsk industri. I 2000 jobbet 282 000 mennesker i norsk industri (se tabell 3). Av disse var 53 000 arbeidsplasser knyttet til foredling av produkter fra primærnæringene.

Total produksjonsverdi for norsk næringsmiddelindustri var 117 milliarder kroner i 2000. Nesten 60 prosent av dette er jordbruksbasert. Hvor mange som arbeidet med henholdsvis fiskeri og havbruksprodukter

Stikkord:

- Fiske
- Jordbruk
- Havbruk
- Eksport

Bakgrunn:

En introduksjon til primærnæringenes betydning for sysselsetting og verdiskaping i Norge.

Nei til EU

Arbeidersamfunnets plass 1, 0181 Oslo

Telefon: 23 35 45 80

Telefaks: 23 35 45 85

 E-post: neitileu@neitileu.no
VANSKELIGHETSGRAD:

i fiskeforedlingen, er ikke kjent, men den langt største delen arbeider med fiskeriprodukter.

Næringsmiddelindustrien har store ringvirkninger i form av verdiskaping i andre sektorer. Disse ringvirkningene er anslått i Statistisk Sentralbyrås nasjonalregnskap gjennom det de kaller multiplikatorfaktor av industriproduksjon (se tabell 4). Ved å øke sluttleveransene av ferdige varer, skapes økt etterspørsel bakover i verdikjeden. Hvis man for eksempel øker omsetningen i kjøttindustrien med 1 milliard, får man en etterspørselsvirkning bakover i verdikjeden på 3,08 milliarder.

Størst økonomiske ringvirkninger skaper økt produksjon i næringsmiddelindustrien, nærmere bestemt i kjøtt og kjøtt-foredlingsindustrien, tett fulgt av meieriindustrien. Alle næringene som forårsaker mer enn fordobling av initial produksjon, er industrinæringer som foredler produkter fra primærproduksjonen.

Tabell 3

Næringsmiddelindustrien: ansatte i tusen og produksjonsverdi i milliarder (2001)

Industrigrøn	Antall ansatte	Prod.verdi
Industri totalt	273	501
Næringsmiddelindustrien totalt	52	124
Kjøtt og kjøttvarer	12,8	34,1
Frukt og grønnsaker	1,3	2,8
Oljer og fett	0,7	2,7
Meierivarer og iskrem	5,5	13,0
Kornvarer, osv.	0,8	2,8
Dyrefôr	1,8	10,0
Bakervarer	7,8	6,0
Totalt jordbruksbasert	30,7	71,4
Fisk og fiskevarer	11,8	25,5*
Sjokolade og sukkervarer	2,0	3,0
Drikkevarer	5,5	11,7
Tobakksvarer	0,5	7,1
Næringsmidler ellers	2,0	4,8

*dette er kun bearbeidet fisk i en eller annen form. Fersk eller kjølt rund fisk er ikke med. Kilde: NILF 2003.

Tabell 4

Næring	Etterspørselseffekt ved å øke omsetningen med 1 mrd	Ringvirkningseffekt – rangering i nasjonalregnskapet
Kjøttindustri	3,08	1
Meieriindustri	2,6	2
Fiskeforedling	2,2	3
Fiskeoppdrett	2,0	6
Bygg og anlegg	1,9	7
Jordbruk	1,8	14
Fiske og fangst	1,5	27

Kilde: SSB nasjonalregnskapet

EKSSPORT AV FISKERI- OG HAVBRUKSPRODUKTER

Litt over tredjedelen av eksportinntektene fra fisk kommer fra oppdrett, og litt under to tredjedeler halvparten fra fiskeriene.

Det ble produsert 1 040 tusen tonn oppdrettslaks i 2002. Norge stod for 42 prosent, men kontrollerer om lag 67 prosent av oppdrettslaksen på verdensbasis. Deretter følger Chile med 26 prosent, Storbritannia med 13 prosent og Canada med 9 prosent. Norge har produsert i overkant av 400 000 tonn oppdrettslaks årlig i perioden 1999-2002. Norske fiskerier hentet inn om lag 2 900 000 tonn i 2002.

Tabell 5

Eksportverdi av fiskeri- og havbruksprodukter i mrd kroner, med særskilt fokus på lakseandelen

	Eksportverdi brutto fiskeri og havbruk	Herav laks, hel, fersk, fryst	Fileter, røykt, gravet laks
1995	19,3	5,7	1,1
1996	21,4	5,7	1,3
1997	23,4	6,2	1,5
1998	26,5	7,1	1,6
1999	28,5	8,4	2,3
2000	30,3	9,8	2,5
2001	30,6	7,78	2,2
2002	28,7		